

Arbeidsbólkurin fyrri Ár teirra brekaðu:

Ein sjálfvfyrgja at brekað hava sama rætt til útbúgving, arbeiði og bústað sum øll onnur

— men fyrst og fremst eiga rættin at vera froyingur og hava møguleika, at búgva í egnum landi um hann sjálvur ikki ynskir at flyta burtur higani



Arbeidsbólkurin, sum landsstýrið setti í samband við, at ST lýsti 1981 ár teirra brekaðu at vera, gevur her eitt stutt yvirtil yvir arbeiðið.

Arbeidslagið

ST áleggði limalondum sínum at arbeiða lokalt, regionalt, nationalt og internationalt. Her í Føroyum hava vit so roynt at kortleggja okkara egna viðurskipti uttan heilt at gloyma onnur.

Á almennum fundi í Havn í januar 1981 var tað tyðiliga sagt, at ein og hvør var vælkominn til arbeiðis at bota um viðurskiptini hjá brekaðum fólki her hjá okkum og úti í heiminum. Tað vóru o. u. 40 fólki, sum sjálvboðin skrivaðu seg upp og vildu geva part av síni arbeiðsorku í hesum arbeiði.

Men vit í arbeiðsbólkunum hildu ikki hetta vera nóg stóra manning, og vit heitu ti á onnur hálvtundrad fólki at hjálpa okkum. Nú fóru o. u. 100 fólki til arbeiðis, fólki við útbúgving og kunneleika til arbeiðsøkið saman við teimum, ið á egnum kroppi kenna, hvat tað er at vera handikappaður í Føroyum í dag. Men tað skal ikki dyljast fyrri, at vit saknaðu vitan frá einstaklingum eins væl og frá stovnum, sum hóast áheitan ikki komu við til arbeiðis saman við okkum, og gjørdi hetta, at úrslitið av arbeiði okkara bleiv bara minni dygdargott, ti vit eru nú einferð so fáment her á landi.

Men vit hava so arbeitt í 30 smábólkunum við at kortleggja og lýsa tey ymisku økini, gjørt støðuna upp og roynt at peika á skeivleikarnar, so møgulig broytingar kunnu verða gjørdar at bota um viðurskiptini. Í álitinum frá smábólkunum liggja fleiri nýhugsanir og onkur uppskot, ið fyrr eru ókend fyrri okkum, meðan vit í onkrum av álitinum hóma tvørleikarnar við at búgva í einum lítillum landi, har øll kenna hvønn annan og ti fola seg noyðd at verja nýverandi skipan í staðin fyrri at seta fram nýhugsanir um broytingar.

Í øðrum lagi stóð tað smábólkunum fritt fyrri at fara undir itokiligar uppgávur innan egna økið, og sum dømi um hetta kann nevast, at okkurt upplýsandi tilfar er, til prentingar, og okkurt annað hevur verið gjørt við.

Endamálið

Endamálið við ti arbeiði, smábólkarnir gjørdur, var at koma fram við tilfari, sum kundi vera grundarlag undir ti umrøðu, sum nú fyrst í hesum ári skal fara fram í øllum ST-londum. Orðaskiftið ið verður sett í gongd eftir tilfari, sum ST sendir limalondum sínum, og so er bert at vóna, at hetta tilfarið gjøgnum Danmark verður sent okkum til Føroyar.

Arbeidsætlanin

Longu á tí fyrsta fundinum í

januar í 1981 høvdu vit eina arbeiðsætlan, sum segði, at arbeiðið frá smábólkunum skuldi vera okkum í hendi 16. september og latið landsstýrinum samlað 31. desember 1981.

Men henda ætlan kom tíverri ikki at halda orsakað av, at fleiri av smábólkunum ikki lótu tilfarið frá sær fyrr enn um ársskiptið. Men so skal eisini vera lagt aftrat, at fleiri av arbeiðinum eru umfatandi og hava tí verið tíðarkrevjandi. Eisini er vert at skoyta uppi, at alt arbeiðið er gjørt okeypis, og fólki hava sitið við ti aftrat sínum dagliga arbeiði. Eisini vit í arbeiðsbólkunum hava havt okkara dagliga arbeiði hvønn dag, meðan í øðrum londum vórðu sett fólki burturav at arbeiða við at kortleggja viðurskiptini í egnum landi og leggja til rættis arbeiðsuppgávurnar. Um hetta varð gjørt hjá okkum, vildi úrslitið verið óræði og betri, og vit høvdu eitt betri grundarlag at arbeitt viðari við.

Meginfelagið

Tá nú arbeiðsbólkurin, sum umboðar tey handikappfeløg, sum nú eru í Føroyum, kennir sína uppgávu lokna, so hava vit mett tað vera skilagott at stovna »Meginfelag teirra brekaðu í Føroyum«. MBF skuldi so kunnað átiðkið sær felagsuppgávur fyrri øll feløgini, og eisini vóna vit, at kommunurnar og myndug-

Framhald á síðu 18

Frá landslækninum:

Meningococ — meningitis

Meningitistíðleikin er framvegis ógvuliga stórur í Føroyum. Meningitis er bruni í heila- og menuserki og er ein álvarsom sjúka.

Í 1981 vóru fraboðaðir 42 tilburðir av meningitis ella blóðeitan (sepsis), elvdir av bakterium meningococcum, og higartil í ár (12. januar) er fraboðan komin um 6 tilburðir. Talið fyrri november 1981 var tvey og fyrri desember fimm. Í januar í fjór vóru 14 tilburðir.

Meningococcarnir smitta við dropsmittu frá nasa- og svølgum. Tað eru fleiri slog av meningitis, men tað er bert hetta eina slag, sum er smittandi.

Royndir visa, at tað er bert heilt sjaldan at bakterian, meningococcus, elvir meningitis. Vanliga livir bakterian í nasa-ella svølgum hjá tí smittaða uttan at hetta førir við sær sjúku. Tað er ein rættiliga stórur partur av frískum fólki, ið gongur við meningococcum, serliga børn. Tað kann hugsast, at millum 10 og 35% av okkum í Føroyum í løtuni hysa hesum bakterium. Tær halda sær í okkum í vikur ella kanska upp í mánaðar. Sum nevnt førir hetta vanliga ikki til sjúku hjá okkum. Hvi tað eru nøkur okkara, sum fáa meningitis, tað vita vit ikki.

Sum tað skilst, so er hetta ein bakteria, ið er vanlig okkara millum, og ti er fyrribyrgjandi torf.

Tær fyrribyrgjandi atgerðir sum hava verið nyttar móti meningococcmeningitis hava verið skiftandi. Til dømis kann nevast, at áður varð sulfa brúkt at fyrribyrgja við, men hetta kann ikki brukast longur, av tí at bakteriarar eru vorðnar resistentar ella móttøðuførar móti sulfa.

Tær fyrribyrgjandi atgerðir, ið vit í løtuni fylgja her í Føroyum, eru komnar í lag eftir samráð við Statens Seruminstitut og Sundhedsstyrelsen í Keypmannahavn, sum vit hava samband við viðvíkjandi tí økta tíðleikanum av meningitis í Føroyum.

Av hesum fyrribyrgjandi atgerðum er tann, ið hevur størstan týdning, at tey, ið hava havt nært samband við meningitissjúklingin í tíðini við sjúkubyrjan, skulu vera serliga ansin við sjúkuteknum, ið kunnu stava frá meningitis, serliga eitt nú høvudverkur, skjalvta, fepur, usallig almenstøða, eitt utbrot við smaum blóðingum í húðini, ið kunnu gerast stórra spýggja, svimbul og stírní í nakka og ryggi (fæa ikki hokuna niður á bringuna), og tey skulu, um sjúkutekin visa seg, beinanvegin fáa fatur á lækna við skjótari viðgerð fyrri eyga.

Hin atgerðin er fyrribyrgjan við heilivági, vanliga rifampicin, sum vit í Føroyum hava nýtt við atliti til fyrribyrgjan síðan februar 1981. Rifampicin verður mett betur hóskaði sum fyrribyrgjandi evni enn penicillin, ið varð nýtt til februar 1981. Í teimum fórum, har talan er um ein einstakan tilburð av meningococcmeningitis, verður mælt til, at rifampicin verður givið til fólki í næsta umhvørvinum, tað vil í flestu fórum siga til húskið. Rifampicin verður givið í tveir dagar. Tolir fólki ikki rifampicin, ella er annað, ið ger, at tey ikki skulu taka tað, verður annar heilivágur givin. Allir kommunulæknar í Føroyum hava henda heilivág tókna at geva teimum fólki, ið skulu hava hann eftir nærri tilskilaðum reglum.

Tað er av størsta tydingi, at tey, ið fáa hesa viðgerð, eru sera ansin ella at ansað verður væl eftir teimum, so at tey við byrjandi sjúkuteknum sum skjótast verða sædd av lækna.

Snýr tað seg um ein tilburð í barnagardi, vøggstovu ella barnaheimi skulu øll børnini á barnastovninum og starvsfólki viðgerðast við rifampicin. Harumframt skal húskið hjá tí sjúka viðgerðast, men ikki húskini hjá starvsfólkinum ella hinum børnunum.

Snýr tað seg um ein tilburð hjá skúlabarni skulu

øll børnini í flokkinum og lærararnir, ið undirvisa flokkin, viðgerast við rifampicin. Húskið hjá tí sjúka skal eisini hava viðgerð, men ikki húskini hjá hinum børnunum ella lærarunum.

Børn og starvsfólki í dagrøktarstovnum og í flokkum, ið eru í profylaktiskari viðgerð, nýtast ikki at halda seg við hús undir viðgerðini, eins og fólki annars, ið fáa profylaktiska viðgerð, vanliga kunnu røkja dagliga arbeiðið.

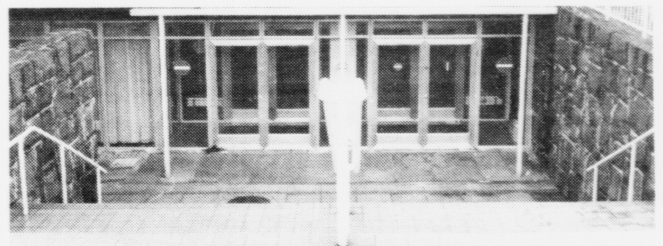
Í hinum norðurlondum hevur verið ein nakað ókurt tíðleiki av meningococcmeningitis í árunum 1975–76, men nú er talið minkað aftur. Vit vita tíverri ikki nakra ávása orsök til, at tíðleikin er skiftandi.

Vit kunnu at enda nevna, at tilburðirnir her í Føroyum hava verið nógv vaksandi seinastu árin. Í 1977 vóru 11 tilburðir, í 1978 13, í 1979 24, meðan 32 tilburðir vóru fraboðaðir til landslæknin í 1980. Í 1978 var í Føroyum ein deyðatilburður av meningococcusjúku, í 1979 vóru trýggir, í 1980 tveir og í 1981 tveir.

Viðvíkjandi fyrribyrgjan skulu vit taka upp aftur, at tað ið hevur størsta tyding er, at tey, ið hava havt nært samband við meningitissjúkling í tíðini við sjúkubyrjan, skulu vera serliga ansin við teimum áðurnevndu sjúkuteknum, ið kunnu stava frá meningitis, soleiðis, at tey, um slík sjúkutekin visa seg, beinanvegin fáa fatur á lækna.

Vit hava her nevnt, at tey, ið hava havt beinleiðis ella nært samband við meningitissjúkling, skulu vera serliga ansin. Hetta er galdandi fyrri eitt nú húski, arbeiðsfelagar, floksfelagar og foreldur hjá hesum.

Hetta ansnið fyrri áðurnevndu sjúkuteknum skal to eisini vera galdandi fyrri okkum onnur í hesi tíð, har vit siggja eina munandi øking av meningitistíðleikanum í Føroyum.



Fleiri og fleiri fólki við meningitis verða legd á sjúkrahús